

Nykyhamlet kostaa kuudesti laukeavalla

► Mikä skandaali! Uuden teatterin palkinnon saanut Oskaras Korsunovas sokeeraa Italiassa

► Euroopan poliittisen teatterin Sodomat ja Gomorrat rinnastuvat todellisuuden uutisvirtaan

Kirsikka Moring
HELSINGIN SANOMAT

TORINO. Mies ampuu kaverinsa muodikkaasti sushibaarin tiskille, iloisen luokkakokouksen päätteeksi. Noin vain.

Toinen tappaa vaimonsa. Ilman syytä. Kolmas hukuttaa salarakkaansa uima-altaaseen, koska ei saa vastarakkautta.

Lopuksi nuori Hamlet tappaa katkeruuttaan koko perheensä. Mikä näitä ihmisiä riivaa?

Veljekset **Vladimir** ja **Oleg Presnjakov** ovat kirjoittaneet tarinat pitkin Eurooppaa eri kielillä tulkittuun näytelmään *Playing the Victim* (Uhrin roolissa).

Euroopan uuden teatterin palkinnon Torinossa tänä vuonna saanut liettualainen ohjaaja **Oskaras Korsunovas**, 33, tuo näytelmästä Italian palkintofestivaalille oman absurdin tulkintansa.

Näytelmän vanhemman poliisimiehen suulla esitys kysyy, voiko tappaminen olla noin yksinkertaista? Se vain tapahtuu. Toisille se on kokeileva urheilulaji. Ihmiset lyövät vetoa siitä, miltä tuntuu, kun on juuri ampunut kaverinsa. Ääritilanteet arkipäiväistyvät.

Näytelmän päähenkilö, todistajana esiintyvä nuori mies muistuttaa kalevalaista **Kullervo**a. Kosto on raju, kun perheauktoriteettinsa menettänyt nuori putoaa yhteiskunnan marginaaliin. Hän tappaa sokeasti kaiken ympärillään, tuhoaa ja polttaa lopulta myös itsensä.

Olemme todistajina tarinoissa, joissa kuollaan, tapetaan ja tullaan tapetuiksi. Moraalikoodisto on hukassa.

Autot palavat Milanon keskustassa, ja kapinoiva nuoriso mittaa voimiaan Italian poliisin kanssa. Valtio politiikan tasolla tilanne kuumenee kiehumispisteeseen.

Roomassa pääministeri **Silvio Berlusconi** valmistautuu huhtikuun ratkaiseviin vaaleihin katastrofiin päättyvässä televisiohaastattelussa. Siitä tulee hetkessä katujen ykköspuheenaihe.

Berlusconi pomppaa pysyvän kesken toimittajan esittämää kysymystä ja harppoo raivopäisin askelin studiosta. Suora lähetys joudutaan keskeyttämään ensimmäistä kertaa Rain historiassa.

Berlusconi haastateltiin kanavalla, joka on yksi niistä harvoista, joita hän ei omista.

Poliittinen teatteri on siirtynyt kaduille ja mediaan, mutta samaan aikaan se raivaa tietään myös teatterisaleihin.

Kun meillä pohditaan teattereissa uskoa ja armoa, käy Euroopan teatterin kärki kaksin käsin kiinni yhteiskunnalliseen debattiin ja poliittiseen lähihistoriaan.

Yksi Euroopan tunnetuimmista teatterikonkareista on **Luca Ronconi**, joka peri **Giorgio Strehlerin** kuoltua hänen manttelinsa Italian teatterin keulakuvana.

Hän on tehnyt Torinon Teatro Stabileen kolmen valtavan esityksen sarjan poliittis-filo-

sofisia pohdintoja teemoina talous, etiikka ja politiikka.

Projektilla on erikoisen suuri päämäärä: rationaalisen teatterin luova hulluus! Ronconin teatteri haluaa aktivoida kansalaismielipidettä kohti vaihtoehtoja maailmanpolitiikka, jossa Berlusconiä ei ole tulevaisuutta.

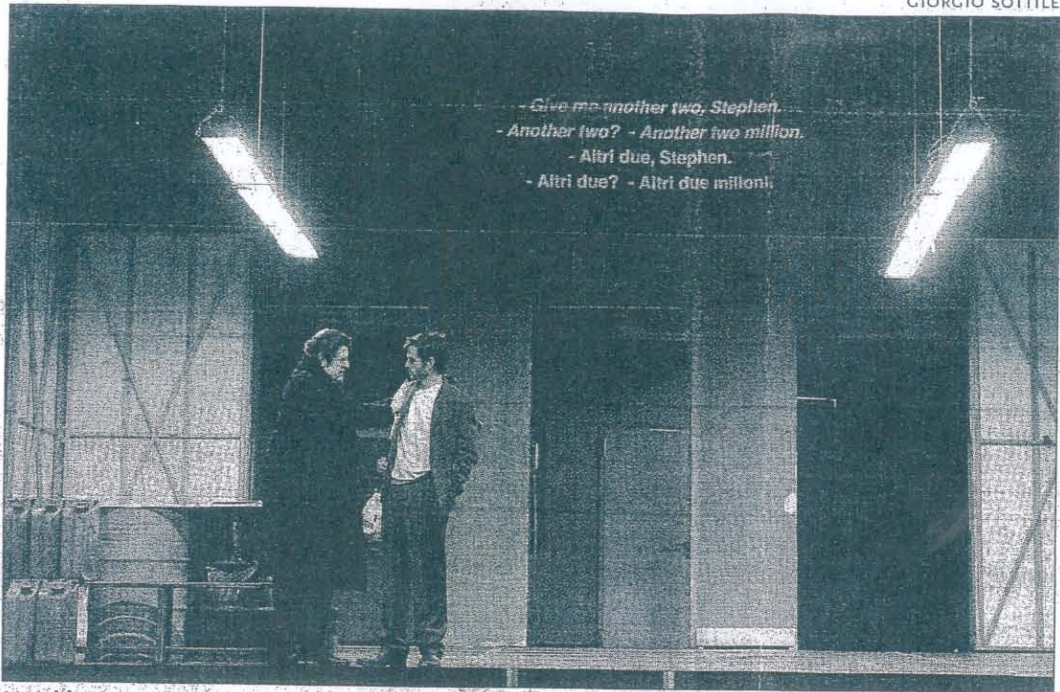
Mikään ei ole teatterissa mahdotonta, ei edes biolääketieteen etiikan pohdinta.

Kuuminta keskustelua herättää trilogian kolmas osa nimeltään *Il silenzio dei comunisti*, Kommunistien vaikeneminen.

Kolmen entisen kommunistin kirjeenvaihtoon perustuva dokumenttiteatteri on kuin oppositiota johtavan **Romano Prodin** vaalitilaus.

Esityksestä poistuu kolisten berlusconilaisia katsojia kukaan pilvi yllään. Pitkästä aikaa istun teatterisalissa, jossa ristiriitaiset intohimot nousivat myös katsojien pintaan.

Esityksen muoto on puuduttavan yksinkertainen. Kolme henkilöä argumentoi histo-

GIORGIO SOTTILE

Harold Pinter -kooste kuvaa vankilakidutuksia. Ranskalainen Röger Planchon (vas.) myös näyttelee ohjauksessaan.

riaansa kolmessa huoneessa. Monologit kohtaavat kuin kirjeenvaihto, peräkkäin.

Vittorio Foan, Miriam Mafain ja Alfredo Reichlinin kirjeissä käydään keskustelua 1970-luvun Euroopasta, jonka älymystö rakensi muutosta, jotkut jopa vallankumousta.

Italiassa se merkitsi suurten kansanjoukkojen liikehdintää, jonka tuloksena saatiin aikaan tärkeitä sosiaalisia uudistuksia erityisesti maaseudun köyhyysloukkoon jääneille.

Mitä tapahtui Italian kommunistien nuorille lipunkantajille? He tilittävät nyt hiljaisuuttaan älykkäästi, kriittisesti ja häpeämättömän rehellisesti.

Säteilevä keskustelu! Suomessa ei sellaista ole näihin päiviin käyty, ellei Suvi-Anne Siimeksen eroa kutsuta suomalaiseksi keskusteluksi.

Näytelmän esitykset ovat umpiloppuunmyytyjä, ja kiinnostavinta on, että katsojat ovat hyvin nuoria – suuri osa nuoria miehiä. Ulkona kadulla debatti jatkuu kiivaana. Ronconin ajatus aktivoivasta teatte-

rista näyttää toimivan.

Paljon rajumpaa poliittisen historian teatteria edustaa Korsunövasin ryhmän toinen esitys, joka pohjustaa kommunistien hiljaisuutta Liettualainen heittää näyttämölle kommu-

nismien räikeimmät linkit stalinilaisiin kauhukammioihin.

Korsunovasin ohjaama dramatisointi **Mihail Bulgakovin** *Mestarista ja Margaritasta* shokeeraa.

Stalinilainen diktatuuri yhdistyy seksuaaliseen päällekkäykseen ja Margaritan hyväksikäyttöön julkean fyysisen teatterin keinoin.

Pyöreän pöydän ritarit, puoluebyrokraatit ja itse piru runtaavat arkki arkilta kielletyn kirjailijan tekstit. Suljetun ai-vopesäairaalan huuruissa kurottavat toisiaan viimeiset eloonjääneet toisinajattelijat.

Yllättäen Torinon saapuneen vaikeasti syöpäsairaana pääpalkitun **Harold Pinterin**, 75, läsnäolo merkitsi Irakin sodan tappavaa säteilyä, mediasähäkkää poliittista teatteria.

Ranskalaisen **Roger Planchonin** ohjaama *The New World Order* on pinteriläisen teatterin tihentymä, joka näyttää voittajien sodankäynnin moraalisen rappion.

Näyttämöllä toistuvat yhä uudelleen syyttömästi sotasyyllisiksi epäiltyjen kidutukset, raiskaukset ja tapot, jotka rinnastuvat suoraan Irakin tai

Kuuban Guantamon vankiloista välitettyihin uutiskuviin.

Ihmiskunnan pelastajina esiintyvät sotilaat puhuvat pinteriläisessä ironiassa ”Jumalan äänellä”, heillä on oikeus – tappaa. Heihin nähden nuoret hamletit ovat pikkupapinoita.

Rajuja, kuvottavan vaikuttavia varjokuvakohtauksia sisältävä esitys jatkuu näyttämön kaikilla tasoilla henkisen ja fyysisen kidutuksen historian kuvina.

Järjestelmän siunaama Sodoma ja Gomorra eivät jää vain historiaan vaan syyllistävät omaan aikaansa sitoutuneen katsojan.

Näyttämökuvat ovat ladattuja, tarkkoja ja hyödyntävät täysillä näyttelijöidensä akrobaattisia kykyjä.

Teatteri on lopulta niin rock, ettei Korsunovas koskaan saavu palkintotilaisuuteen.

Järjestäjien järkytykseksi Korsunovas on edellisenä yönä rämannyt hotellihuoneensa säpäleiksi ja poistunut aamun ensimmäisellä koneella Italiasta.

Harold Pinter luki Euroopalle madonluvut

► Tukholman Nobel-juhliin turhaan odotettu kirjailija tuli Torinon noutamaan teatteripalkintoa

Kirsikka Moring
HELSINGIN SANOMAT

TORINO. Jalopuinen kävelykeppi viuhuu korkealle piirtäen ilmaan Euroopan ja Amerikan karttoja. **Harold Pinter**, 75, on saapunut Torinon.

Tukholma odotti häntä turhaan Nobel-palkintoa pokkaamaan. Nyt hän on vastaanottamassa saamaansa Euroopan suurinta teatteripalkintoa.

Hänen ilmestymisensä Torinon, esiintymisensä ja sanomansa ovat yhtä pinterläisiä kuin hänen näytelmänsä.

Alkajaisiksi hän julistaa Euroopalle sodan Amerikan sotapolitiikkaa vastaan. Salissa istuvat amerikkalaiset kiemurtelevat kunnioittavasti, siis äänettömästi.

Teatterin ulkopuolella Italian ISM, palestiinalaisten puolesta taisteleva ryhmä jakaa Pinteriä tukevia lennäkkejä. Heitä ei päästetä sisään.

Nobelistin ympärillä tuulee. "Elämä on ollut absurdia tanssia." hän sanoo. Ylös ja alas, sivulle, keskelle, ympäri ja ympäri. "Luulin kuolevani. Heräsin sairaalassa nobelistina."

"Se oli minulle yllätyspalkinto!" hän muistelee. Joku soitti ja kysyi: "Oletteko Harold Pinter?"

"Yes."

"Olette nobelisti."

Pinter pitää taidepaussin kertomuksessaan. "Kiitos, sanoin. Se oli kaikki, mitä osasin sanoa."

Kaikki alkoi Dublinin lentokentältä, joka oli sateesta märkä. Samainen jalopuinen kävelykeppi petti, ja kirjailija löi ohimonsa asfalttiin tunnetuin seurauksin: syvä haava, verta kaikkialla.

"Arpi on vielä tässä", hän osoittaa ohimoaan. Tänään hän on hyväntuulinen, reippaan ja energisen oloinen. Ei jälkeäkään nobelkuvien Pinteristä, joka näytti lähinnä haamulta.

Nobel-puheen kirjoittaminen oli suuri ponnistus. "Mutta kun luin sitä tv-studiossa alkoi energiailani nousta edetessäni kohti puheen loppua." Hän sanoo olevansa tottunut lukemaan omia tekstejään, ja kamerat inspiroivat häntä.

Nyt hän samaistuu Brasilian intiaaneihin. Vaikeaa syöpää sairastava Pinter joutui nimitäin heti Nobel-puheensa jälkeen taas sairaalaan. "Kolmetoista syystä, joista tärkein oli, että minusta löydettiin virus, jota normaalisti tavataan vain Brasilian intiaaneilla."

"En voinut hengittää. Olin kuoleman porteilla – mutta en kuollut! Kun on niin lähellä kuolemaa, ei ole aikaa ajatella sitä. Ainoa ajatus on epätoivoi-

nen taistelu elämästä, mahdollisuudesta hengittää!"

Hän sanoo olevansa kahdesti kuolleista herännyt elämän rakastaja.

"Olen kehran aikaisemmin kokenut kuoleman läsnäolon. Meinasin kadota valtameren aaltoihin, ja tiedän millaista on hukkaa – tai melkein hukkaa."

"Mutta minä elän."

Torinon Carignanin barokkiteatterin salissa puhkeaa ap-lodimyrsky. Ihmiset nousevat seisomaan ja taputtavat minuuttikaupalla.

Pinter kiittää keppiä heilauttaen. Entinen näyttelijä on löytänyt keppigestiikkansa.

Maailmanpolitiikka kipunoi taas hänen puheessaan. Hän puhuu Euroopasta, jonka tulisi löytää identiteettinsä, ja Amerikasta, jonka asema maailmanpoliisina johtaa yhä uusiin massamurhiin.

"Mikään ei ole Nobel-puheeni jälkeen maailmassa muuttunut." Pinter viittaa erilaisiin totuus-valhe -akseleihin Irakissa, Quantanamon vankilassa. Hän pohtii kidutettujen määrää ja asemaa ja puhuu ihmiskunnan holokausteista, jotka eivät loppuneet toisen maailmansodan loppuessa.

"Odotan, että Eurooppa koocoa itsensä taisteluun tätä kehitystä vastaan."

Hänen raivonsa kohteena on myös **Tony Blair**, jonka matelu **George W. Bushin** edessä on oksettavaa. "Joskus aikoinaan meillä oli United Kingdom tai Great Britain, mutta ei ole enää."

Pinter kertoo tarinan britti-

naisesta, jonka poliisit poistivat putkaan, kun hän osoitti mieltään parlamenttitalon edessä. ”Mikä oli naisen rikos? Hän luki ääneen 80 Irakissa kuolleen brittisotilaan nimilistaa, jossa oli hänen oma poikansa.”

Poliittinen teatteri merkitsee Pinterille kauhun ja kauneuden yhdistelmää. Hän tunnustaa esikuvakseen Bertolt Brechtin – ”loistava runoilija”.

Samaan hengenvetoon hän sanoo kadehtivansa näytelmäkirjailija David Harea siitä, miten hyvää ”poliittista” teatteria hän kirjoittaa.

Pinter itse ei ole kirjoittanut näytelmiinsä poliittisia manifesteja. Näytelmät voidaan tietenkin lukea hänen pamflettiansa, lehtikirjoitustensa ja puheidensa valossa.

”Ohjaajille on vapaus tulkita tekstejäni vaikka tulkinat joskus menevät liiankin pitkälle”, sanoo kokenut teatterikettu. ”En pidä tekstiä orjallisesti seuraavista ohjaajista, mutta vapaus ei merkitse loputonta villiintymisen tilää.”

Näytelmien henkilöt ovat Pinterillä niin itsenäisiä, että kirjoitusvaiheessa ne kirjoittavat itse omat roolinsa.

”Joskus heristän heille kynäni. Minähän tässä olen kirjailija, joka on vastuussa henkilöistään.”

Kun mielikuvat uuden näytelmän olosuhteista, tilanteista ja henkilöistä ovat valmiit, alkaa näytelmä elää kirjailijan työpöydällä omaa elämäänsä.

Pinter ottaa esimerkiksi *Homcoming*-näytelmänsä, jonka naispäähenkilö alkoi käyttäytyä ja dominoida tilanteita kirjailijalle odottamattomalla tavalla. ”Hänestä tuli lempihahmoni, näytelmän orgaaninen toimija.”

Teatteri merkitsee Pinterille edelleen ainutlaatuista mah-

dollisuutta yhteiseen läsnäoloon.

”Jaettu kokemus on mahdollinen vain teatterissa, ei nauhoitetussa elämässä.”

Mutta uusia näytelmiä hän ei enää kirjoita. Runot ovat etusijalla.

”Eikö riitä, että kirjoitin jo 29 näytelmää?” hän kysyy yleisöltä. Ja yleisökuoro vastaa: ”Eiiiii!”

Lopuksi Pinter ilmoittaa taistelevansa loppuelämänsä sen puolesta, että Eurooppa löytää identiteettinsä ja vastuunsa.

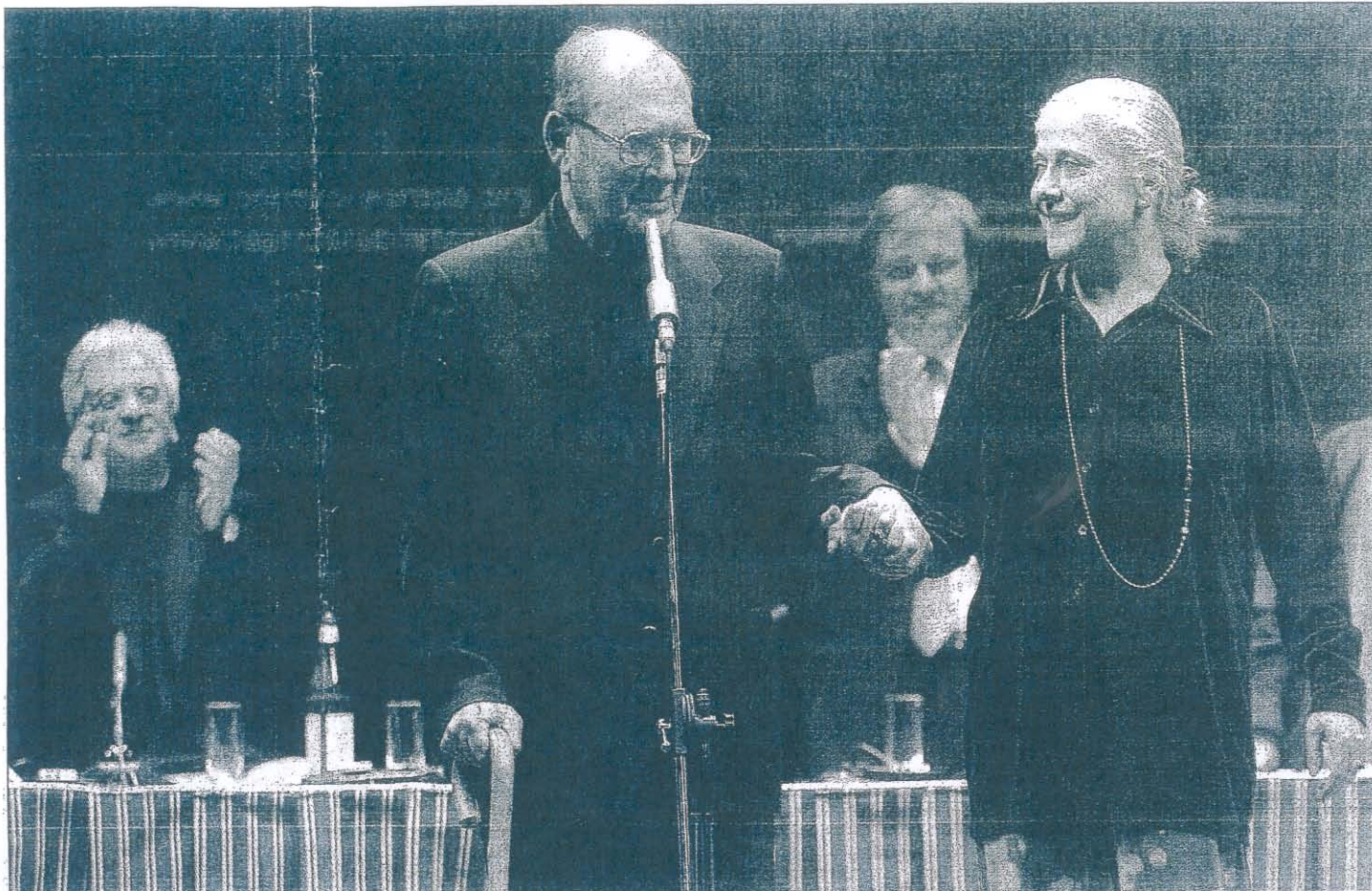
Valokeila häivähtää kävelykepissä. Näyttämö on tyhjä, ja äimistynyt yleisö on jähmettynyt seisovaan asentoon.

Myöhemmin samana iltana näemme Ranskan legendaarisen teatterimiehen, **Roger Planchonin** ohjaaman Pinterkoosteen nimeltä *Uusi maailmanjärjestys*.

Todellakin, eri näytelmistä koostettua esitystä kantaa yksi suuri teema: voittajien sota. Häviäjät tuhoetaan, heidät raiskataan, kidutetaan kuoliaiksi.

Voittajien partyt ovat korskeat, mutta koleat.

Näyttämön nurkassa on valaistu pienoismalli, jossa oranssi aurinko hehkuu hiekkaaavikolla ajavan tankin yllä.

Harold Pinter astui näyttämölle vaimonsa Lady Antonia Fraserin ja kävelykeppinsä tukemana. Nobelisti villitsi tuhatpäisen yleisönsä, jonka aplodit kestivät minutteja.